

5.2.2007

Dnro 3026/4/06

Ratkaisija: Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Anne Kumpula

VIIVÄSTYS TOIMEENTULOTUKIHAKEMUKSEN KÄSITTELYSSÄ

1

KANTELU

Kantelija arvosteli kirjeessään Hämeenlinnan perusturvalautakunnan toimintaa toimeentulokiasioden käsittelyssä. Kantelija kertoi, että hänen toimeentulotukihakemustensa käsittely oli kestänyt pääsääntöisesti yli kolme viikkoa.

- - -

3

RATKAISU

Katson, että Hämeenlinna n kaupungin perusturvalautakunta oli toiminut lainvastaisesti, kun se ei ollut huolehtinut kantelijan vireille panemien toimeentulokiasioden viivytyksettömästä käsittelystä. Perustelen ratkaisuani seuraavasti.

3.1

Kantelijan toimeentulotukihakemusten käsittely

Hämeenlinna n kaupungin perusturvakeskuksen selvityksessä todettiin, että kantelijan toimeentulotukihakemukset oli käsitelty hakemusta koskevan kuukauden alussa ja viimeistään kahdeksan työpäivän sisällä, lukuun ottamatta tammikuun tuen käsittelyä.

Selvityksestä ilmenee, että kantelija oli hakenut kutakin kuukautta varten toimeentulotukea yleensä jo hyvissä ajoin. Esimerkiksi toukokuuta 2006 koskevan hakemuksen hän oli toimittanut 7.4.2006. Samoin syyskuuta koskeneen hakemuksen kantelija oli jättänyt jo 17.8.2006, mutta päätös oli annettu vasta 12.9.2006.

Käytettävissäni olevista asiakirjoista ei ilmennyt, että kantelijan toimeentulokiasioden käsittely olisi edellyttänyt lisäselvitysten pyytämistä.

Perusturvakeskuksen selvityksessä mainittu kahdeksan työpäivää tarkoitti päiviä sinä kuukautena, jota koskien hakemus oli tehty. Hakemusten käsittely oli tosiasiaassa kestänyt noin kahdesta neljään viikkoa. Perusturvakeskus oli

hakemuksen käsittelyyn kulunutta aikaa arvioidessaan kiinnittänyt huomiota nimenomaan siihen, mihin ajanjaksoon hakemus kohdistuu.

Hämeenlinnassa oli perusturvakeskuksen selvityksen mukaan ollut ongelmia toimeentulotuki hakemusten käsittelyajoissa ja jonotilanne oli vaihdellut yhdestä kolmeen viikkoon. Useimmat säännöllisesti tukea hakevista jättivät hakemuksensa kuun vaihteessa, jolloin hakemukset ruuhkautuvat.

Hakemusruuhkaa on Hämeenlinnassa pyritty hoitamaan ylitöinä. Vuoden 2006 toukokuun alusta perusturvakeskukseen oli palkattu johtava sosiaalityöntekijä etuuskäsittelyn ja toimeentulotuen prosessien vahvistamiseksi. Selvityksen mukaan tällä oli valitettavasti pystytty vaikuttamaan hakemusten käsittelyyn vasta vähän.

3.2

Oikeusohjeet

Suomen perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa. Säännös velvoittaa viranomaisia pyrkimään kaikissa käsittelemissään asioissa mahdollisimman joutuissaan käsittelyyn. Hallintolain 23 §:n mukaan asia on käsiteltävä ilman aiheetonta viivytystä.

Toimeentulotukilain 14 §:n 4 momentin erityissäännöksen mukaan toimeentulotukiasiat on käsiteltävä kunnassa viivytyksettä. Laissa ei ole aikarajaa viivytyksettömälle käsittelylle, vaikkakin lain valmisteluasiakirjoissa pidettiin korkeintaan viikkoa sellaisena ohjeellisena aikana, jonka kuluessa toimeentulotukiasia tulisi ottaa käsiteltäväksi.

Perustuslain 19 §:n 1 momentin mukaan jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. Toimeentulotuki on tätä perustuslaissa taattua oikeutta turvaava keskeinen rahaetus.

Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Perusoikeusuudistusta koskevassa hallituksen esityksessä (HE 309/1993) todetaan, että taloudellisten voimavarojen kohdentaminen kuuluu niihin keskeisiin keinoihin, joilla julkisen vallan tulee toteuttaa säännöksessään tarkoitettu turvaamisvelvollisuutensa.

3.3

Johtopäätökset

Olen useissa kanteluratkaisuissani todennut, että toimeentulotukihakemus tulisi ottaa käsittelyyn lähtökohtaisesti korkeintaan viikon kuluessa sen saapumisesta. Sellaisissa tapauksissa, joissa päätöksen tekeminen ei edellytä lisäselvityksiä, hakemus tulisi mielestäni myös ratkaista lähtökohtaisesti viikon kuluessa. Niissä tapauksissa, joissa päätöksen tekeminen edellyttää lisäselvityksiä, niitä tulisi pyytää tai hankkia lähtökohtaisesti viimeistään viikon

kuluessa ja tehdä päätös välittömästi tarpeellisten selvitysten saavuttua.

Kysymys on kuitenkin lähtökohdasta, jolla käsittelyn viivytyksettömyyttä voidaan kussakin tapauksessa arvioida. Kysymys ei ole sellaisesta laissa säädetystä määräajasta, jonka ylittyessä viranomaisen voitaisiin yksiselitteisesti todeta menetelleen lainvastaisesti. Olempaista hakemuksen käsittelyssä on käsitykseni mukaan se, että kukaan ei jää ilman välttämättä tarvitsemaansa tukea. Viivytyksetön käsittely voi siten kiireellisessä tapauksessa edellyttää hakemuksen välitöntä käsittelemistä. Vaikka kaikki hakemukset on käsiteltävä viivytyksettä, sosiaaliviranomaisella on nähdäkseni harkintavaltaa toimeentulotuen tarpeen kiireellisyyden arvioinnissa yksittäisessä tapauksessa. Oikeusasiamies ei voi puuttua tähän harkintavaltaan, ellei sitä ole ylitetty tai käytetty väärin.

Oikeusasiamiehen tehtävänä on erityisesti valvoa perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista. Tämän vuoksi en ole katsonut kanteluratkaisuissani aiheelliseksi puuttua hakemuksen käsittelyaikaan esimerkiksi silloin, kun pitkäaikaisemmin toimeentulotuen tarpeessa olleen hakijan tuen jatkuminen on turvattu keskeytyksettä ja tuki on ollut hänen käytettävissään kuukauden alussa. Kantelija oli esimerkiksi saanut helmi- ja maaliskuuta koskevat päätökset kuukauden ensimmäisinä päivinä ja huhtikuuta koskeva päätös on tehty 31.3.2006.

Sen sijaan selvästi viivästyneitä olivat kesä- ja syyskuun päätökset, jotka oli tehty vasta mainittujen kuukausien 12. päivänä. Samoin tammikuuta 2006 koskeva päätös oli tehty vasta 1.2.2006, kun hakemus oli tullut 17.1.2006. Syyskuuta koskeva päätös oli tehty vasta noin neljän viikon kuluttua siitä, kun hakemus oli tullut.

Kuten edellä on todettu, toimeentulotuen viimesijaisuus ja perusoikeutta turvaava luonne edellyttävät kunnan huolehtivan siitä, että toimeentulotukea koskevien asioiden käsittelyyn kohdennetaan riittävästi taloudellisia voimavaroja. Kunnan tulee turvata toimeentulotukiasioiden viivytyksetön käsittely muun muassa tehokkain työjärjestelyin ja huolehtimalla siitä, että sen palveluksessa on riittävästi henkilöstöä suhteessa työmäärään, sekä muilla keinoin.

Asiassa ei mielestäni esitetty hyväksyttävää syytä siihen, miksi toimeentulotukiasioiden käsittely oli kantelijan kohdalla kestänyt kohtuulliseksi katsomaani aikaa pitemmän ajan. Näin ollen kantelijan toimeentulotukihakemusten käsittely ei ollut ainakaan kaikissa tapauksissa tapahtunut toimeentulotukilaissa säädetyllä tavalla viivytyksettä.

4

TOIMENPITEET

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 10 §:n 1 momentin nojalla annan Hämeenlinnan perusturvalautakunnalle huomautuksen vastaisen varalle edellä kohdassa 3.3 selostetusta lainvastaisesta menettelystä. Tässä tarkoituksessa lähetän perusturvalautakunnalle jäljennöksen tästä

päätöksestäni.

Pyysin erääseen kanteluasiaan aiemmin antamassani vastauksessa Hämeenlinnan perusturvalautakuntaa toimittamaan minulle selvityksen siitä, mihin toimenpiteisiin Hämeenlinnan kaupunki oli ryhtynyt toimeentulotukiasioiden viivytyksettömän käsittelyn turvaamiseksi. Hämeenlinnan kaupungin perusturvalautakunnan 23.5.2005 antaman selvityksen mukaan toimeentulotuen jono oli lyhentynyt tuolloin yhdeksään työpäivään ja toimenpiteitä käsittelyaikojen lyhentämiseksi oli tarkoitus jatkaa. Asia ei tuolloin antanut aihetta enempään toimenpiteisiin.

Hämeenlinnan kaupungin hallinnossa on nähdäkseni kiinnitetty huomiota toimeentulotukiasioihin ja pyritty aktiivisesti hakemusten joutuisampaan käsittelyyn. Nyt tehdyn kantelun perusteella toimeentulotukihakemusten käsitteleminen Hämeenlinnan kaupungissa ei kuitenkaan vielä vuonna 2006 ollut tapahtunut toimeentulotukilaissa säädetyllä tavalla viivytyksettä eikä kaupungin toimet näyttäisi olleen riittäviä.

Tämän johdosta pyydän Hämeenlinnan kaupungin perusturvalautakuntaa käsittelemään asian ja toimittamaan minulle 30.6.2007 mennessä selvityksen siitä, mihin toimenpiteisiin kaupunki on kevään 2005 jälkeen asiassa ryhtynyt ja mikä on toimeentulotukihakemusten tämänhetkinen käsittelyaika Hämeenlinnan kaupungissa.